

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ В
УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції

16 травня 2025 року

За загальною редакцією доктора політичних наук,

професора М.В. Трофименка

Київ
МДУ
2025

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, доктор політичних— наук, професор;
Заступник голови	Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук, доцент; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії; Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент Žaneta Simanavičienė, prof. Mykolas Romeris University

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 27.05.2025).

С 91 Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2025 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка. — Київ: МДУ, 2025. — 421 с.

Збірник містить матеріали XIII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 16 травня 2025 року в Маріупольському державному університеті. Посвідчення №285 про реєстрацію проведення заходу від 3 березня 2025 р. в ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)). У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні за напрямками: міжнародне право: виклики та перспективи; права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; Україна на шляху повоєнного відновлення: правовий аспект; кримінальна юстиція під час війни та у повоєнний період; кліматична справедливість: право, політика та безпека. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

6. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26 листопада 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

Князькова Л.М.,

кандидат юридичних наук, доцент

*доцентка кафедри права Маріупольського
державного університету*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6681-980X>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Ключові слова: *воєнний стан, трудові права, дистанційна робота, безпека праці.*

Більше ніж три роки триває в Україні воєнний стан. Режим воєнного стану приніс низку викликів, які в тому числі стосуються і трудових правовідносин. Такі виклики пов'язані із зміною умов і оплати праці, міграції працездатного населення за межі України, а також з іншими обставинами, які настають у зв'язку із тривалою військовою агресією у відношенні до громадян України. Перед українським суспільством постали складні завдання: створити умови для реалізації трудових прав в умовах війни та вимушеної міграції, забезпечити євроінтеграційні процеси, врахувати тенденції глобалізації.

Наміри влади зберегти економіку і робочі місця невідворотно тягнуть за собою зміни в законодавстві на етапі адаптації до нових обставин, що викликає низку невирішених проблем у трудовому законодавстві, що стосуються, зокрема, захисту трудових прав [1, 179].

Однією з ключових проблем у таких умовах є збалансоване забезпечення інтересів як працівників, так і роботодавців. Нові нормативні акти ставлять за мету забезпечити права працівників на безпеку та гідні умови праці в умовах конфлікту. Враховуючи зростаючу потребу у захисті трудових прав в умовах

військового конфлікту, ці закони визначають реалії сучасного трудового законодавства в Україні, що дозволяє ефективніше впоратися із викликами воєнного стану та забезпечити необхідний рівень захисту працівників.

За період воєнного стану прийнято ряд законів, які з одного боку адаптують трудове законодавство до умов, викликаних російською агресією, а з іншого – враховують європейські стандарти у галузі праці.

Проблема захисту трудових прав у період воєнного стану досліджувалася такими вченими, як В. Андрійв, В. Буряк, Ю. Гришина, М. Кузнецова, М. Мельничук, О. Мельничук, Я. Симутин, Г. Чанишева та ін., але продовження дії воєнного часу потребує подальших наукових досліджень з метою адаптації трудового законодавства до реалій сьогодення.

Після повномасштабного вторгнення прийнято нормативні акти, якими було введено гнучкі форми праці, що дало змогу працівникам реалізувати своє право на працю. З прийняттям Закону України від 15.03.2022 № 2136-IX «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» було запроваджено інститут призупинення дії трудового договору в умовах воєнного стану, під яким розуміється тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку зі збройною агресією росії проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов'язки, передбачені трудовим договором [2].

Важливим кроком стало врегулювання дистанційної праці на законодавчому рівні (за різними оцінками на сьогодні більш ніж 30% найманих працівників в Україні працюють у такому форматі) [3].

19 серпня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» від 19 липня 2022 року № 2434-IX), яким КЗпП доповнено абсолютно новим розділом щодо спрощеного режиму регулювання трудових відносин. Особливістю

спрощеного режиму є можливість установлення індивідуальних умов праці працівника безпосередньо в трудовому договорі [4].

КЗпП доповнено статтею 21-1, яка визначає трудовий договір з нефіксованим робочим часом як особливий вид трудового договору, умовами якого не встановлено конкретний час виконання роботи [5]. Обов'язок працівника виконувати роботу виникає виключно в разі її надання роботодавцем, без гарантування того, що така робота буде надаватися постійно, але з дотриманням умов оплати праці, що передбачені КЗпП [6, с.72].

Одним із важливих досягнень стало прийняття Закону України «Про колективні угоди та договори», який значно зміцнив правовий фундамент колективних відносин в Україні [7].

В Україні тривають масштабні зміни в сфері соціального страхування та оплати праці. На законодавчому рівні обговорюються ініціативи, які можуть суттєво змінити підхід до регулювання трудових відносин, зокрема, щодо оплати праці на підприємствах та в установах усіх формах власності, у тому числі на публічній службі. «Однією з ключових ініціатив є пропозиція вивести Закон України «Про оплату праці» за межі майбутнього Трудового кодексу, що дозволить більш гнучким засобом адаптувати законодавство до реалій сучасного ринку праці» [3].

Важливим кроком в забезпеченні рівної оплати праці на державній службі стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо впровадження єдиних підходів в оплаті праці державних службовців на основі класифікації посад» від 11 березня 2025 року № 4282-IX, який має євроінтеграційний характер та передбачає поступове запровадження принципу рівної оплати праці, що відповідає міжнародним стандартам.

Триває законодавче врегулювання питань безпеки праці. Нормативно-правові акти з безпеки та здоров'я працівників на роботі переглядаються з урахуванням впровадження досягнень науки, техніки і технологій, соціально-економічного розвитку та повинні сприяти поліпшенню безпечного виконання робіт та підвищенню рівня захисту життя і здоров'я працівників на роботі.

Відповідний проект Закону України про безпеку та здоров'я працівників на роботі (реєстр. №10147) вже готується до другого читання у Верховній Раді України [8]. Цей Закон є «євроінтеграційним» та передбачає запровадження в Україні нової системи запобігання виробничим ризикам, що заснована на визначених Директивою Ради № 89/391/ЄЕС принципах оцінювання, контролю ризиків та управління ними.

Таким чином, регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану в Україні вимагає комплексного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін. Ситуація потребує з одного боку певного обмеження трудових прав з урахуванням забезпечення стабільності та безпеки в державі. З іншого боку, оскільки Україна обрала курс європейської інтеграції сучасне трудове законодавство повинно відповідати європейським стандартам з врахуванням досягнутих міжнародним співтовариством економічних та соціальних результатів при удосконаленні законодавства з метою справедливого розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова М., Ананьєв С., Сафонова Т. Механізм захисту трудових прав у період дії воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С178-181. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/34.pdf> (дата звернення 29.04.2025).

2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану від 15.03.2022 р. №2136-IX : Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення 29.04.2025).

3. У Комітеті з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулася робоча зустріч з представниками Міжнародної організації праці щодо перспектив розвитку трудових правовідносин і соціального діалогу в Україні. Офіційний портал Верховної Ради України. URL : https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/259912.html (дата звернення 29.04.2025).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність: Закон України від 19 липня 2022 року № 2434-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text> (дата звернення 29.04.2025).

5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 02.04.2025).

6. Князькова Л. М. Співвідношення трудового та цивільно-правового договору: проблеми відмежування. Вісник Маріупольського державного університету. Серія Право. 2024. №28. С.68-78.

7. Про колективні угоди і договори: Закон України від 23 лютого 2023 року № 2937-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-20#Text> (дата звернення 29.04.2025).

8. Про безпеку та здоров'я працівників на роботі: Проект Закону України від 13.10.23 року №10147. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/II10117A> (дата звернення 29.04.2025).

Константинов С.Ф.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри загальноправових
дисциплін Навчально-наукового
гуманітарного інституту Національної
академії Служби безпеки України
ORCID:0000-0003-1192-2345*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Оборонна функція держави є однією з ключових складових забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності. В умовах